

IV Jornades d'Arqueologia de les Illes Balears

(Eivissa, 1 i 2 d'octubre, 2010)

2012

Col·legi Oficial de Doctors
i Llicenciats en Filosofia i Lletres
i en Ciències de les Illes Balears
Secció d'Arqueologia

Coordinació:

Mateu Riera Rullán

Edita:

Vessants, Arqueologia i Cultura SL

ISBN:

978-84-937994-3-4

Jornades d'Arqueologia de les Illes Balears

IV Jornades d'Arqueologia de les Illes Balears (Eivissa, 1 i 2 d'octubre, 2010) / [Coordinació Mateu Riera Rullán]- 296 p. ; 21x21 cm.

ISBN 978-84-937994-3-4

M. Riera Rullán

1. Arqueologia – Eivissa – Congressos

902(460.32)

PRESENTACIÓ

Les IV Jornades d'Arqueologia de les Illes Balears, al igual que les tres primeres, han estat organitzades principalment per la Secció d'Arqueologia del nostre Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de les Illes Balears. Aquestes jornades es varen celebrar a Eivissa els dies 1, 2 i 3 d'octubre de 2010. En representació de dita Secció el comitè organitzador va estar format per Glenda Graziani, Juan José Marí, Bartomeu Salvà i el sotasignat. D'entre ells crec que és de justícia destacar la magnífica labor realitzada per l'arqueòloga Glenda Graziani.

Però també cal esmentar que per aquestes quartes jornades es va comptar amb l'inestimable ajuda del Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera i del Consell d'Eivissa. D'aquestes dues institucions es va poder gaudir, dintre del comitè d'organització, de les labors realitzades per Jordi H. Fernández, Director de l'esmentat museu, i de Josep Maria López Garí, Director Insular de Patrimoni del Consell pitius.

A tots ells els vull donar les gràcies i mostrar tot el meu reconeixement donat que crec sincerament que el resultat final de la feina feta va significar un vertader èxit per a tota la comunitat arqueològica balear. Amb la publicació que tenen a les seves mans podem tornar a dir que estam d'enhorabona per l'excel·lent trajectòria que estan experimentant aquestes Jornades d'Arqueologia de les Illes Balears. Cal recordar que a les primeres de 2006, fetes a Manacor i impulsades pràcticament en solitari per l'arqueòloga municipal Magdalena Salas, es varen presentar 12 xerrades i es van publicar els corresponents 12 articles. Aquella bona embranzida inicial va anar donant bons fruits i així, cinc anys més tard, a les IV Jornades, es varen arribar a presentar 36 xerrades i se n'han pogut publicar 34 signades per fins a 69 autors diferents. És a dir, que del

2006 al 2010 s'ha triplicat la presentació de treballs exposats i publicats, tots ells relacionats amb temàtiques íntimament lligades a les nostres illes. És una evidència que mirant cap enrere hem d'estar molt contents d'haver pogut viure les quatre jornades de Manacor, Felanitx, Maó i Eivissa, així com d'haver pogut fer realitat les seves quatre publicacions. Tot plegat crec que es pot qualificar de quasi miraculós, doncs pens sincerament que cinc anys enrere poca gent hagués apostat gaire a què s'hagués arribat fins aquí on hem arribat.

Vull remarcar que en aquest quart volum han presentat novetats, estudis i investigacions diversos professors de mitja dotzena d'universitats, tècnics insulars o municipals, directors de museu, etc., però majoritàriament arqueòlegs professionals lliberals. A tots ells, i sobretot a aquests darrers, els vull mostrar la meua admiració, donat que varen voler compartir la seva feina sense cobrar ni un euro, deixant algun dia de treball, i, en molts casos, pagant les despeses del desplaçament i l'allotjament de la seva pròpia butxaca.

Crec sincerament que tot plegat és una bona mostra de l'amor a la nostra professió de tots els que hem participat a les Jornades i a la present publicació. Fa goig veure que dintre del nostre gremi hi ha gent que sent vertadera vocació i que actua en conseqüència, conscient del fet que si no es dóna a conèixer la feina feta, no s'està complint amb el deure de tornar a la societat allò que ens ha donat.

En la mateixa línia crec que s'ha de valorar molt positivament el haver aconseguit per primera vegada poder reunir professionals de l'arqueologia que treballen a Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera. Certament, des de l'inici de les Jornades d'Arqueologia de les Illes Balears, una de les coses que es volia potenciar era el poder compartir coneixements de

cadascuna de les illes, doncs aquesta era i segueix sent una de les mancances i de les assignatures pendents de la nostra comunitat científica.

En línies generals crec que el nivell de la majoria dels articles lliurats justifica de sobres la seva publicació. Evidentment molts d'ells han quedat una mica curts donades les limitacions d'espai que es pateixen en aquests tipus de miscel·lànies. Tot i això, se'ns dubte, serviran per a què tothom pugui introduir-se en les més que interessants recerques presentades.

No puc ni dec acabar sense demanar disculpes pel retard en la publicació d'aquestes IV Jornades. Sent justos però, podem assenyalar que foren diversos càrrecs del Consell d'Eivissa els que no varen acomplir els seus compromisos respecte aquesta publicació. Per tant, no som jo qui explicarà les causes de tot plegat, però sí que puc dir que des de la Secció no hem aturat de fer feina per a què aquest volum hagi arribat al bon port que a continuació podran contemplar.

Mateu Riera Rullan

President de la Secció d'Arqueologia del

Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en

Filosofia i Lletres i en Ciències de les Illes Balears.

SUMARI

L'EXPLOTACIÓ PREHISTÓRICA DELS RECURSOS CUPRÍFERS D'ILLA DEN COLOM (MAÓ, MENORCA).....	11	SOBRE EL SISTEMA DE CIERRE DE LOS HIPOGEOS EN LA NECRÓPOLIS DEL PUIG DES MOLINS (EIVISSA).....	83
Bartomeu Lluï Estarellas, Laura Perelló Mateo, Mark A. Hunt Ortiz, Damià Perelló i Fiol Bartomeu Salvà Simonet		Jordi H. Fernández, Ana Mezquida	
APROXIMACIÓ A LA FAUNA MALACOLÒGICA MARINA EN EL JACIMENT DELS CLOSOS DE CAN GAIÀ. LANAVETA	19	LA NECRÓPOLIS RURAL DE CAN PEP DES FERRER. NUEVAS APORTACIONES SOBRE NECRÓPOLIS RURALES EN LA ISLA DE IBIZA.....	89
Miquel Àngel Vicens i Siquier		Glenda Graziani, Juan Jose Mari Casanova, Jonathan Castro Orellana	
RESULTATS PRELIMINARS DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA AL SECTOR OEST DEL JACIMENT DE CORNIA NOU (MAÓ, MENORCA).....	27	MATERIALS PÚNICS TROBATS AL LITORAL DE MENORCA.....	99
Antoni Ferrer Rotger, Montserrat Anglada Fontestad i Lluís Plantalamor Massanet		Octavio Pons Machado	
ESCOBRINT TREPUCÓ: RESTAURACIÓ I REINTERPRETACIÓ DE LA GALERIA I EL BARRI SUD DE MARGARET MURRAY.....	35	RESULTATS PRELIMINARS DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA REALITZADA A L'EDIFICI DEL CARRER SANT MIQUEL Nº 10-12 (PALMA DE MALLORCA). ESTUDI ANTROPOLÒGIC DE DOS ENTERRAMENTS ROMANS.....	105
Elena Síntes Olives i Silvia Villalonga		Sebastià Munar Llabrès, Francisca Cardona López	
SACRIFICIS I OFRENES EN EL SANTUARI DE LA SEGONA EDAT DEL FERRO DEL POBLAT D'ELS ANTIGORS (ILLA DE MALLORCA).....	43	LES RASSES DE CONREU D'ÈPOCA ANTIGA I EL PATRIMONI HISTORIC ARQUEOLÒGIC A EIVISSA: UN REpte URGENT.....	115
Jordi Hernández-Gasch, Carles Velasco Felipe		Josep Mª López Gari, Ricard Marlasca Martín	
EL PROCESO CONSTRUCTIVO DE LA TORRE I DEL YACIMIENTO DEL PUIG DE SA MORISCA.....	53	EXCAVACIÓ I MUSEÏTZACIÓ DEL JACIMENT ARQUEOLÒGIC DE L'ILLOT DELS FRARES (SES SALINES, MALLORCA). CAMPANYES 2009-2010.....	123
Emili Garcia Amengual		Mateu Riera Rullan	
LA UTILIZACIÓN DE ENGOMBES EN LAS COMUNIDADES POSTALAYÓTICAS DE LA ZONA DE SANTA PONÇA (MALLORCA).....	61	MENSAE RECTANGULARES DE MÁRMOL DE LOS YACIMIENTOS DE LA ANTIGÜEDAD TARDÍA DE LA ILLA DEL REI Y FORNÀS DE TORELLÓ (MENORCA).....	135
Daniel Albero Santacreu, Jaume García Rosselló, Manel Calvo Trías		Silvia Alcaide González	
S1. UN EDIFICI SINGULAR EN EL SON FORNÉS D'ÈPOCA CLÀSSICA (SEGLES III A.N.E – I DE N.E.).....	71	EL SECTOR OEST DE SON PERETÓ (MALLORCA) ENTRE ELS SEGLES VI I VIII DC: EVOLUCIÓ HISTÒRICA I FUNCIONAL.....	143
Paula M. Amengual, Albert Forés Gómez, Lara Gelabert Batllori, Sylvia Gili, Jordi Hernández-Gasch, Vicente Lull, Rafael Micó, Cristina Rihuete, Roberto Risch.		Mateu Riera Rullan, Miguel Àngel Cau, Magdalena Salas Burguera	

INTERPRETACIÓ DE LES PRACTIQUES FUNERARIES I ANÀLISI ANTROPOLÒGIC DELS ENTERRAMENTS DEL SECTOR OEST DEL CONJUNT PALEOCRISTIÀ DE SON PERETÓ (MANACOR).....	151	L'ARQUEOLOGIA I L'ESTUDI D'EDIFICIS.....	225
Llorenç Alapont, Assumpció Malgosa, Gemma Prats-Muñoz, Roger Real, Magdalena Sastre		Antoni Ferrer Abárzuza	
APROXIMACIÓ A LA GESTIÓ DELS RECURSOS FAUNÍSTICS DEL SECTOR OEST DE SON PERETÓ (MANACOR) ENTRE ELS SEGLES VI I VIII DC.....	159	ELS CLOSOS DE CAN GAIÀ. UN JACIMENT PREHISTÒRIC AL SEGLE XXI.....	233
Alexandre Valenzuela, Damià Ramis		Joan Fornés Bisquerra, David Javaloyas Molina, Llorenç Oliver Servera, Tomeu Salvà Simonet	
ALGUNES CONSIDERACIONS SOBRE L'EXTENSIÓ I CRONOLOGIA DE L'ARS PURPURARIA A EBUSUS.....	169	ARQUEOLOGIA I PÚBLIC A MALLORCA, UNA TRISTA HISTÒRIA. REFLEXIONS A PARTIR D'UNA INTERVENCIÓ A SON CORRÓ.....	241
Benjamí Costa, Carmen Alfaro		David Javaloyas, Magdalena Sastre, Llorenç Oliver, Emmanuelle Gloaguen	
LA EXPOSICIÓN MONOGRÁFICA “MANURQA”. PROYECTO DIDÁCTICO DE BOSTON UNIVERSITY SOBRE LA EXCAVACIÓN DE UNA ESTRUCTURA ANDALUSÍ EN TORRE D'EN GÁLMÉS.....	179	ESTRATEGIAS Y ACCIONES EN EL DESARROLLO DEL PARQUE ARQUEOLÓGICO DEL PUIG DE SA MORISCA (CALVIÀ).....	249
Amalia Pérez-Juez Gil		Calvo, Manel; Albero, Daniel; Calderón, Maria; Gloaguen, Emmanuelle	
SEGUIMENT ARQUEOLÒGIC EN EL CENTRE DE MANACOR. EVIDÈNCIES DE LA TRAMA URBANA DES D'ÈPOCA ISLÀMICA.....	187	PROSPECCIONES GEOFÍSICAS EN “ELS CLOSOS DE CAN GAIÀ” (FELANITX, MALLORCA).....	255
Antonio Micol Argudo, Magdalena Salas Burguera		Christoph Rinne, Bartomeu Salvà	
PROJECTE JAUME IV – CAMPANYA 2008.....	193	L'ÚS DEL GEORADAR EN LA GESTIÓ DEL PATRIMONI ARQUEOLÒGIC. L'EXEMPLE DEL PROJECTE DE RECUPERACIÓ I PEATONALITZACIÓ DEL FRONT COSTANER ENTRE CALA MORLANDA I S'ILLOT –MANACOR.....	261
Helena Inglada, Maria Llinàs		Antonio Ruiz, Helena Inglada	
RESULTADOS DEL CONTROL ARQUEOLÓGICO EN EL BALUARD DEL PRÍNCIP DE LA MURALLA RENACENTISTA DE PALMA DE MALLORCA.....	199	ELS CLOSOS DE CAN GAIÀ: UN JACIMENT PREHISTÒRIC VIST PER LA PREMSA ACTUAL.....	269
Antonia Martínez, Mateu Riera Rullan, Damià Ramis, Maria José Rivas		Almudena Briones Campos	
LA PRESÓ DE LA CASA CONSISTORIAL DE FELANITX: DE L'ARQUEOLOGIA DE SALVAMENT A LA POSADA EN VALOR DEL PATRIMONI HISTÒRIC.....	211	CONSERVACIÓ I RESTAURACIÓ DE CLOSQUES D'ESTRUÇ DECORADES A EIVISSA.....	277
Llorenç Oliver, Jaume Deyà, Magdalena Sastre		Laia Fernández Berengue, Helena Jiménez Barrero, Mónica Roselló Bouso, Teresa Rullán Garau	
ARQUEOLOGIA VERTICAL I EVOLUCIÓ ARQUITECTÒNICA DE LA TORRE DEL PALAU DE MANACOR.....	217	NOVES APORTACIONS A LA RESTAURACIÓ DEL VIDRE DEL MUSEU ARQUEOLÒGIC D'EIVISSA.....	283
Magdalena Salas Burguera i Joan Pascual Femenias		Laia Fernández Berengue, Helena Jiménez Barrero, Mónica Roselló Bouso, Teresa Rullán Garau	

REDESCOBRINT TREPUCÓ: RESTAURACIÓ I REINTERPRETACIÓ DE LA GALERIA I EL BARRI SUD DE MARGARET MURRAY.

Elena Sintes Olives
Silvia Villalonga
(Patrimoni Arqueològic i Cultural SL.)

A les pàgines que segueixen s'exposaran els resultats de la intervenció promoguda pel Ministerio de Cultura a través de l' Instituto del Patrimonio Cultural de España al poblat talaiòtic de Trepucó (Maó).

TREPUCÓ:

El jaciment arqueològic de Trepucó fou declarat *Monumento Histórico Artístico Nacional* pel Govern Provisional de la República el 4 de juny de 1931 i actualment és un centre base de la Xarxa Menorca Monumental creada al 2001 pel Consell Insular de Menorca per afavorir la conservació, explicació i difusió del patrimoni cultural de l'illa.

Està situat un quilòmetre al sud de la ciutat de Maó i dos al sud-oest de Es Castell, proper per tant a tota la vorera sud del port de Maó. Amb un extensió de 5 hectàrees és el poblat talaiòtic més gran d'aquesta zona però actualment només s'hi identifiquen amb claredat dos talaiots, un recinte de taula i tres àrees d'hàbitat posttalaiòtic¹.

Juntament amb les restes prehistòriques, a Trepucó també hi destaca una construcció del 1781: el mur en forma d'estrella de cinc puntes que envolta el gran talaiot. Es tracta de les restes de l'ocupació d'aquest espai com a bateria militar i quarter general de l'exèrcit franco-espanyol del Duc de Crillon que assetjà durant 6 mesos el Castell de Sant Felip defensat per les tropes del general anglès J. Murray (Mata 1974, 210 i Terrón 1997, 69).

LA GALERIA I EL BARRI SUD DE MARGARET MURRAY:

Al 1932 una expedició promoguda per L. Clark, director

del museu d'etnologia de Cambridge, i dirigida per la reconeguda egiptòloga Margaret A. Murray va excavar el recinte de taula de Trepucó i una sèrie d'estructures adjacents que anomenaren "Galery" i "South quarter". Com la mateixa Murray reconegué més tard, es tractà de la primera intervenció científica sobre les restes arqueològiques de Menorca (Murray, 1963, 134).

Figura 1: Taula, talaiot gran i recinte estrellat.

Gràcies a la publicació d'una monografia: *Cambridge Excavations in Menorca. Part I* de Murray (1932), coneixem els resultats obtinguts en aquesta intervenció així com les seves interpretacions sobre l'estructuració de l'espai de la Galeria i el Barri Sud. A la galeria s'accediria pel portal allindat situat immediatament a l'oest de l'accés al recinte de taula. I recorreria amb tendència a corbar-se cap al sud a modus de corredor fosc i estret amb estàncies a banda i banda (Murray 1932, 19).

¹ En aquest article es seguirà la periodització de la prehistòria balear de Lull i altres (1999) revisada a Micó (2005) i a Lull i altres (2008).

Per la divergència en l'aparell constructiu i la diferent factura de la ceràmica i els objectes metàl·lics recuperats de l'interior de la galeria M. Murray identifica dos moments constructius i d'ús de la mateixa. De la primera part del recorregut es recuperarà només ceràmica feta a mà i els objectes de metall recuperats són de bronze, mentre que a la part més profunda de la galeria s'identificà un conjunt ceràmic format bàsicament per peces d'importació fabricades a torn i una part considerable dels objectes metàl·lics recuperats són de ferro (Murray 1932, 19). Al sud de la galeria M. Murray observà la filada basal d'una sèrie de murs que atribuï a restes de magatzems i habitacions adossades a la galeria i, per tant, posteriors a la mateixa: és el que anomena barri sud (Murray 1932, 20).

LA INTERVENCIÓ DE 2010.

Amb els quasi 80 anys transcorreguts des de l'excavació per part del Museu d'Etnologia de Cambridge la zona de la galeria i el barri sud s'havia degradat molt, per aquest motiu l'IPCE en va promoure la restauració i l'adequació per a la visita pública.

La realització dels treballs va córrer a càrrec de la U.T.E. formada per les empreses Patrimoni Arqueològic i Cultural SL i M Polo. Gràcies a la fotografia zenital es va poder observar com la planta publicada per M. Murray (1932, Lamina II) no es corresponia amb l'estructuració original de l'espai per dos fets bàsics: restaven diverses zones sense excavar (marcades amb lletres a la figura 2) i hi havia una sèrie de murs (marcats amb números) d'aparell actual².

Un cop eliminats aquests murs de paret seca moderna i excavades aquelles parts que restaven intactes es va poder comprovar com la galeria com a tal no existia perquè el mur 107 -que l'havia de tancar pel nord- era de factura recent. Aquesta hipòtesi no només queda comprovada per la factura del mur sinó perquè aquest estava fonamentat sobre un estrat que contenia fragments de vidre modern.

La inexistència de la galeria ja va ser contemplada per Plantalamor i Rita (1986) quan obviaren incloure el mur 107 a

la seva planta general del jaciment. Pel que fa al barri sud, l'excavació de les zones que encara contenien potència estratigràfica va permetre, per una banda, identificar diversos moments d'ocupació i, per altra, treure a la llum l'estructuració de l'espai pròpia dels cercles posttalaiòtics que es troben a la major part dels poblats de l'illa.

ELS CERCLES POSTTALAIÒTICS:

El cercle més ben conservat és el que hem anomenat casa 1 (veure figura 10) es troba a l'extrem oest i a una cota més baixa que la resta. S'hi identifica perfectament el pati interior, l'habitació nord i els accessos a les dues habitacions occidentals separats per una pilastra que conserva base i fust. Abans de la intervenció de 2010 una part de l'habitació nord i les dues occidentals conservaven sediment.

Excavant l'habitació nord (zona F) va ser possible recuperar la planta completa de l'habitació i es van identificar dos nivells d'ocupació: un nivell posttalaiòtic i una reocupació puntual d'època islàmica.

El nivell islàmic estava format per un estrat de terra amb gran quantitat de carbons i alguns fragments ceràmics que contenia una estructura de combustió construïda amb amolons. Aquest fogar va ser en part eliminat durant la intervenció de M. Murray i es podia observar en secció al perfil que va aparèixer un cop eliminat un muret de contenció construït per l'equip de Cambridge per protegir el sediment.

Durant l'excavació de les habitacions occidentals es va documentar una concentració d'amolons, un fragment de molí de mà i un altre d'un morter. Tot i que aquest dipòsit semblava intacte la inexistència de formes entre el material ceràmic recuperat ens va fer dubtar i revisant el registre fotogràfic de M. Murray vam poder observar com en una de les fotografies apareixen aquestes habitacions excavades. Així doncs, descobrim si durant l'excavació de 1932 aquests artefactes van ser localitzats on els hem trobat actualment o si procedien d'un altre punt del jaciment.

De la casa número 2 només se'n pot identificar la meitat oest, però s'hi conserva una habitació intacta (Zona L a la figura 2) on s'ha excavat un possible espai de producció ceràmica, juntament amb altres artefactes força interessants.

² Als murs originals les filades són horitzontals, mentre que els recents estan construïts amb la tècnica de la pedra seca actual on les filades es construeixen en diagonal.

Figura 4: Restes del fogar d'època islàmica

Aquest nivell d'ocupació està dividit en dues àrees, a la nord s'hi va localitzar un empedrat de tendència còncava cobert per una capa d'argila. A la zona de separació de les dues àrees dues pedres quadrangulares havien estat encaixades entre els desnivells de la roca mare per anivellar el terra i separar l'extrem sud que es troba a una cota inferior que la resta de l'habitació. D'aquesta depressió es van recuperar diversos fragments ceràmics- com una vora d'una PE-16-, una concentració de fragments de calcita, varies bales de fona i un lingot de plom de secció semicircular.

Figura 5: Concentració amolons.

Tots aquests nivells estaven delimitats pels murs de l'habitació i pel negatiu deixat per l'excavació de 1932, del mateix límit d'aquest perfil i en contacte amb la roca mare es va recuperar un as romà amb anvers de Janus bifront i revers amb proa de nau datat en la segona meitat del s. II a.n.e. Del tercer cercle se'n conserven molt poques estructures, tot i que per sota del mur 140 s'observen restes dels murs originals.

Figura 6: Zona L on s'observen l'empedrat, el lingot de plom i la concentració de calcita.

ESTRUCTURES ANTERIORS A LA CONSTRUCCIÓ DEL RECINTE DE TAULA I DELS CERCLES.

La construcció del recinte de taula i els cercles va implicar l'amortització d'una sèrie d'estructures i nivells d'ocupació anteriors que estan representats per tres elements bàsics: sitjots per sota els nivells constructius de la casa 1, coves subterrànies cobertes per nivells de rebuig vinculats a l'ús dels cercles i restes estructurals de diferent entitat amortitzades per la construcció del recinte de taula. Dos dels sitjots van ser localitzats sota el mur perimetral de la casa 1 i dos més al pati de la mateixa. Només un es trobava intacte i s'hi identificava un sediment molt més rogenc i argilós que el propi dels nivells posttalaiòtics. Per seguretat no es va excavar però del nivell superior se'n va recuperar una olleta de perfil en S i pasta amb

molt poca quantitat de desgreixant calcític. La resta de sitjots havien estat excavats per l'equip de M. Murray i reomplerts amb ceràmica informe i altres restes rebutjades durant l'excavació de 1932.

Però la major part de les restes més antigues van ser localitzades a l'angle format a l'oest del recinte de taula i al nord de les cases 1 i 2 (veure figura 10). Al subsòl d'aquesta zona es van documentar dues petites coves subterrànies amb planta de forn l'accés a les quals havia estat amortitzat per una acumulació de grans pedres. Sobre aquest nivell d'amortització s'hi havia construït un edifici del que es conserva un accés allindat (UE-127) i que a la vegada sembla haver estat destruït durant la construcció del recinte de taula. Posteriorment es va formar en aquesta zona un nivell amb gran quantitat de carbons i fragments de ceràmica a torn que encara estan en fase d'estudi. Aquest nivell cobreix les grans pedres que amortitzen les coves a la vegada que s'adossa als brancals que sostenen la llinda i al mur perimetral de les cases 1 i 2, per tant es tracta d'uns dels nivells més moderns que hem localitzat.

La major antiguitat d'aquest edifici es pot deduir de la seqüència cronològica que M. Murray estableix per a la galeria. Afirmar que al primer tram –que es correspon amb la zona de la llinda fins al mur perimetral de la casa 1– el material ceràmic és exclusivament de factura manual, així es pot considerar un cronologia relativa anterior al segle IV a.n.e. per a la construcció i ús d'aquest edifici.

En aquest sentit resulta també interessant la descripció que M. Murray fa de la seqüència estratigràfica documentada a l'interior de la taula. A la meitat oest -per salvar el desnivell de la roca mare- s'hi va construir un bast empedrat sota el que no es va trobar ceràmica a torn i que serveix de fonamentada per a la construcció del mur que tanca el recinte de taula, mentre que als nivells interiors del recinte domina la ceràmica fabricada a torn (Murray 1932, 14).

Una cala realitzada al 2010 a tocar del parament exterior del mur que tanca el recinte de taula va permetre documentar-hi aquesta mateixa estratigrafia. A més per sota de l'empedrat, fortament travat i amb una potència de més de 30cm, es va identificar la filada basal d'un mur (UE-130) construït amb grans blocs de pedra sense desbastar. Al trobar-se al límit de l'excavació no s'ha pogut excavar en tota la seva extensió,

però s'hi ha identificat un nivell d'ocupació, així com el de destrucció produït per l'anivellament del terra previ a la construcció de la taula (veure figura 10).

Figura 7: Accés allindat de l'edifici amortitzat per a la construcció del recinte de taula

Aquest nivell d'ocupació està format per un sediment argilós i ataronjat d'on hem recuperat un conjunt format per restes d'ovicaprins sobre diversos fragments ceràmics que com veurem ha estat datat per C14 com a mostra 4 (figures 7 i 8). D'aquest conjunt cal destacar-ne diversos fragments d'una peça ceràmica que quan a matèria primera i tècnica productiva és correspon macroscòpicament amb la ceràmica talaiòtica, però que conserva una engalba vermella i una decoració pintada de color cru formant una sanefa al voltant de la peça amb tres bandes concèntriques -la superior en ziga-zaga i les dues inferiors en línies simples-.

S'ha fet un buidatge bibliogràfic i consultat a professionals que treballen en l'arqueologia balear però no n'hem trobat cap paral·lel (figura 8). D'altra banda es va intentar establir la relació estratigràfica entre els murs 130 i 127 però una remoció moderna del sediment ho va impedir, seria necessària una excavació en extensió d'aquesta àrea per conèixer millor la seqüència constructiva d'aquests edificis. Tot i això, l'orientació convergent dels dos murs de tendència corba, la diferència en la cota de les filades basals i la diferència en l'aparell constructiu apuntarien a que el mur 130 és anterior al 127.

Figura 8: Ceràmica amb decoració pintada trobada en contacte amb la mostra 4 per a C14.

DATAÇIÓ PER C14.

Es van extreure i documentar diverses mostres susceptibles de ser analitzades per carboni 14 que han estat dipositades al Museu de Menorca. Dues d'elles han pogut ser datades en el marc de la transferència de coneixements amb el projecte d'investigació: *Producir, consumir, intercambiar. Explotación de recursos y relaciones externas de las comunidades insulares baleáricas durante la prehistoria reciente* (HAR 2008-00708) finançat pel Ministeri de Ciència i Tecnologia.

Aquestes datacions les hem de relacionar amb l'ús i l'abandó de l'edifici al que correspon el mur 130. La mostra número 4 s'ha agafat sobre un radi dret d'ovicapri que forma part del conjunt que estava en contacte amb la ceràmica pintada descrita més amunt. La lectura a dos sigmes ens dona un ventall cronològic que va des del 1310 al 1050 cal a.n.e.³, així doncs ens trobaríem davant un conjunt d'època naviforme.

La segona datació (n. 5) es va fer sobre un fragment indeterminat de fauna recuperat d'entre l'empedrat que passa per sota el mur del recinte de taula molt a prop del punt d'intersecció amb el mur 130. Així doncs, ens aporta un *terminus*

post quem per a l'amortització del mur 130 i per la construcció del portal allindat i del recinte de taula. A dos sigmes ens dona un interval de 1130 - 910 cal a.n.e.⁴. S'ha de tenir en compte que es tracta d'un fragment d'os que prové d'un estrat d'anivellació prèvia eliminació d'estructures aèries, el que podria haver implicat la remoció dels estrats més antics.

Figura 9: Documentació de les mostres datades per carboni 14

Tot i això, en aquest moment final del naviforme i inicis del prototalaiòtic s'han documentat fenòmens d'amortització de velles estructures habitacionals per noves construccions, gènesis dels talaiots i poblats talaiòtics. A Menorca l'exponent més clar és el turriforme de Trebalúger i a Mallorca es troben diversos exemples com a Son Oms o Son Ferrandell (Lull i altres 1999, 56 i Guerrero i altres 2006, 19).

CONCLUSIONS.

La informació obtinguda del nostre treball al jaciment arqueològic de Trepucó i la revisió de la documentació aportada per M. Murray ha permès reinterpretar la distribució espacial i la seqüència cronològica de les estructures situades al sud-oest del recinte de taula.

3 KIA-42768: 2850±30BP.

4 KIA-42769: 2850±35 BP

S'ha documentat una ocupació de la zona durant el segon mil·lenni representada per les restes associades al mur 130, als sitjots i a les coves subterrànies datables en termes relatius. Una altre possible fase constructiva és l'associada al mur 127 propera al canvi de mil·lenni i que implicaria la substitució dels tipus d'hàbitat previ i que serà necessari contrastar en futures intervencions.

El següent canvi en la distribució espacial d'aquesta zona vindria marcat per la destrucció de la major part d'aquest edifici que seria substituït pel recinte de taula on M. Murray documentà nivells arqueològics amb materials molt similars als recuperats de l'interior dels tres cercles posttalaiòtics identificats i que van ser abandonats en algun moment entorn a la conquesta romana del 123 a.n.e. Des de llavors les estructures del poblat han estat ocupades de forma esporàdica en època islàmica, alterades durant el setge a Sant Felip de 1781 i 1782 i visitades assíduament per erudits, turistes i públic en general durant els darrers dos-cents anys.

BIBLIOGRAFIA:

BELTRÁN, A. 1983: *La moneda. Una introducción al estudio de la numismática*, Madrid.

GUERRERO, V.; CALVO, M.; GORNÉS, S. 2006: *Historia de las Islas Baleares. Mallorca y Menorca en la edad del hierro. La cultura talayótica y posttalayótica*, Palma.

LULL, V.; MICÓ, R.; RIHUETE, C.; RISCH, R. 1999: *La Cova des Càrritx y la Cova des Mussol. Ideología y sociedad en la prehistoria de Menorca*, Barcelona.

LULL, V.; MICÓ, R.; PALOMAR, B.; RIHUETE, C.; RISCH, R. 2008: *Cerámica Talayótica. La producción alfarera mallorquina entre ca. 900 y 550 antes de nuestra era*, Barcelona.

MATA, M. 1974: *Conquestes i reconquestes de Menorca*, Barcelona.

MURRAY, M. 1932: *Cambridge Excavations in Menorca. Trapucó Part I*, Londres.

MURRAY, M. 1963: *My first hundred years*, Londres.

MICÓ, R. 2005: *Cronología Absoluta y Periodización de la Prehistoria de las Islas Baleares*, Oxford.

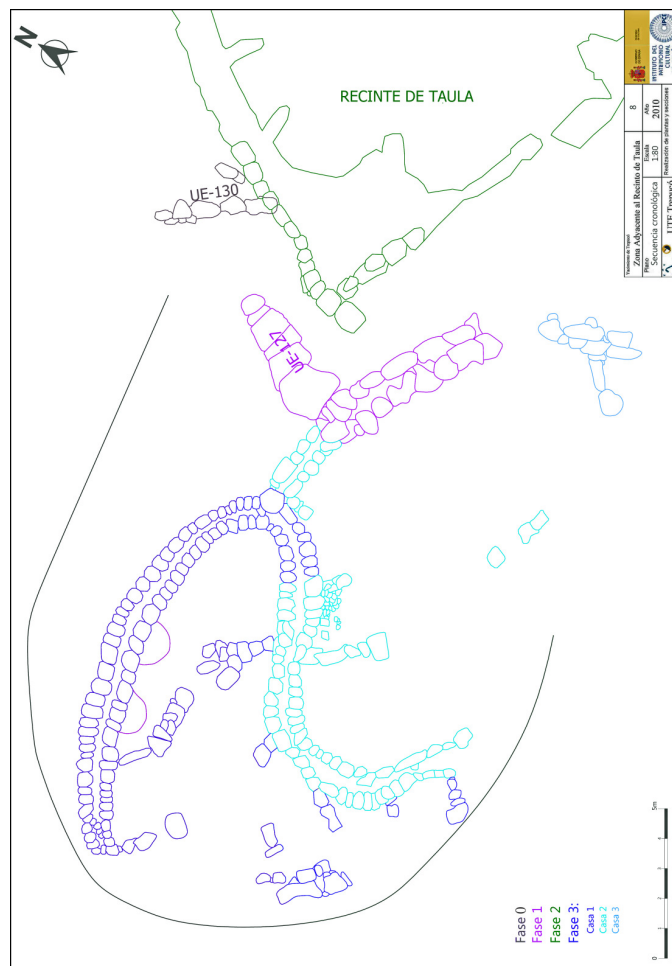

Figura 10: Fasicació de les principals estructures documentades.

PLANTALAMOR, LI.; RITA, C. 1986: *Guia Arqueològica del Poblat Talaiòtic de Trepucó*, Maó.

RAMÓN, J. 1981: *La producción anfórica púnico-ebusitana*, Eivissa.

TERRÓN, J.L. 1997: *La toma de Menorca (1781 – 1782) en los escritos autobiográficos y epistolario del Duque de Crillon*, Maó.